

روزشمار جنگ

سه شنبه

۶ خرداد ۱۳۶۵

۱۷ رمضان ۱۴۰۶

۲۷ مه ۱۹۸۶

۵۹۷

در نتیجه اجرای عملیات کمین در جبهه عمومی مهران و درگیری نیروهای خودی و قوای دشمن در جبهه شمال، هر دو طرف متحمل تلفاتی شدند. قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص) نیز ضمن بررسی توانایی و نقاط ضعف عراق، در گزارشی اقدامات و تحرکات عراق در جبهه شمال غرب، میانی و جنوب را جمع‌بندی کرد.

در حالی که نیروهای جاش عراقی در منطقه لولان دو قسمت شده و یک بخش از آنها به منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران) عزیزت کرده و بخش دیگر به منطقه بارزان رفتند، رزمندگان در منطقه لولان در مسیر مواصلاتی آنان اقدام به کمین کردند که در نتیجه یک خودروی نظامی دشمن منهدم و ۵ تن از سرنشینان آن کشته شدند.^۱

در منطقه بین‌لاتا نیز نیروهای گشتی رزمی تحت امر قرارگاه رمضان (سپاه) موفق شدند ضرباتی بر دشمن بعثی وارد کنند که از میزان تلفات و خسارات وارد آمده گزارشی ارسال نشد.^۲ در ارتفاعات چکه موسی در منطقه عمومی مهران، ۲ تن از نیروهای شناسایی لشکر ۴۱ ثارالله^(ک) سپاه ساعت ۹ صبح امروز، در حالی که با یک دستگاه موتورسیکلت تا نزدیکی سنگرهای قدیمی دشمن رفته بودند، هدف نیروهای کمین قرار گرفتند که بنا به گفته دیدبان، یک تن از آنها شهید و نفر دیگر مجروح شد که عراقی‌ها او را به اسارت گرفتند.^۳

از سویی واحد اطلاعات قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص) در گزارشی توانایی نیروهای عراقی را محدود به ادامه تک در مناطق عملیاتی چون سومار، میمک و جزایر ام‌الرصاص و مینو؛ پشتیبانی هوایی و هوانیروز از عملیات‌های آفندی احتمالی در خط مقدم و در عمق و همچنین قدرت در بازسازی سریع یگان‌های ضربه‌دیده دانست و در ادامه خاطر نشان کرد که عراقی‌ها برای ادامه عملیات در مناطقی چون فکه، پیچ‌انگیزه و حاج عمران با توجه به تلفات سنگینی که داده‌اند تردید دارند. در خاتمه گزارش نیز وضعیت فعالیت دشمن در جبهه‌ها بدین شرح آمده است:

- تحکیم و گسترش مواضع پدافندی موجود در منطقه عملیاتی والفجر ۸ و منطقه عملیاتی مهران.
- افزایش فعالیت‌های شناسایی و حرکات خودروها در منطقه سومار و جاده بدره - مندلی.
- ادامه کار مهندسی در جزیره جنوبی برای ایجاد سیل‌بندهای جدید.
- تقویت منطقه سردشت و ایجاد پایگاه‌های جدید در منطقه.
- انجام کارهای مهندسی از قبیل جاده‌سازی در منطقه شمال غربی پنجوین.^۴

۵۹۸

هشدار فرمانده کل سپاه درباره احتمال تک عراق به منطقه میمک، افزایش تحرک ارتش عراق در منطقه شاخ شمیران و استان سلیمانیه و احتمال اجرای عملیات در چند جبهه ایران از مهم‌ترین اخبار امروز است.

نظر به افزایش فعالیت‌های نظامی عراق در دو ماه اخیر که در قالب استراتژی دفاع متحرک انجام پذیرفته است، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، در نامه‌ای به فرمانده نیروی زمینی سپاه با اشاره به اطلاعات رسیده از ستاد مشترک عراق، تصریح کرد که دشمن پس از تلاش‌های مذبوحانه‌اش در مناطق مختلف عملیاتی با تمرکز نیرو در منطقه عمومی میمک قصد تصرف ارتفاعات آن را دارد.^۵ در عین حال اطلاعات به دست آمده حاکی است ارتش بعث عراق به تازگی با استفاده از نیروهای نظامی و غیرنظامی و عشایر استان سلیمانیه یک لشکر تشکیل داده و مشغول تبلیغات و جلب مردم برای مقابله با رزمندگان و نیز حمله به ایران از طرف ارتفاعات سورکوه می‌باشد.^۶ همچنین در چند روز گذشته، نیروهای عراقی با ایجاد ۴ پایگاه در مقابل مرز سردشت، تعداد زیادی نیرو از جاش‌ها، جیش‌الشعبی و واحدهایی از ارتش را در مناطق سرمیشو، سیداحمدان و شیرلهیشو مستقر کرده‌اند و احتمال حمله به ارتفاعات این مناطق و پایگاه‌های منطقه سردشت وجود دارد. علاوه بر آن، اقدام عراق به احداث ۲ پل در حوالی ارتفاعات گوزیل و فراخوان مسئولان نظامی منطقه احتمال حمله به این منطقه را قوت بخشیده است.^۷

۵۹۹

نیروی هوایی جمهوری اسلامی بامداد امروز، تأسیسات برق منطقه دوکان عراق را بمباران و هواپیماهای جنگنده عراقی به حریم هوایی ساحل بوشهر تجاوز کردند. برخی رسانه‌ها مدعی شدند ایران یک کشتی تجاری آلمانی را در آب‌های خلیج فارس هدف قرار داده است. همچنین نیروی دریایی سپاه یک موشک عراق را در آب‌های خلیج فارس هدف قرار داد. ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی با صدور یک بیانیه نظامی اعلام کرد که ساعت ۵:۲۶ صبح امروز، تأسیسات برق منطقه دوکان عراق به وسیله چند فروند هواپیمای شکاری بمب‌افکن هدف قرار گرفت و خسارات زیادی به آن وارد شد.^۸

ازسویی رادیو اسرائیل به نقل از محافل نفتی بحرین ادعا کرد که هواپیماهای جنگی ایران امروز، یک کشتی بازرگانی آلمان غربی را هدف قرار دادند.^۹ خبرگزاری آسوشیتدپرس از منامه نیز گزارشی مشابه را منتشر کرد.

گفتنی است پیش از اینکه ارتش عراق اخبار این عملیات را به طور رسمی اعلام کند و درحالی که هنوز هیچ یک از دو کشور درباره حادثه مذکور، اطلاعیه یا خبری نداده بودند برخی محافل خبری به نحوی شتابزده آن را به ایران نسبت دادند و مدعی شدند که ایران این حمله را به تلافی حمله دو روز گذشته (۱۳۶۵/۳/۴) عراق به یک نفتکش در نزدیکی سواحل ایران انجام داده است.^{۱۰}

از سوی دیگر بنا بر گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هواپیماهای جنگنده عراق به حریم هوایی سواحل بندر بوشهر تجاوز کردند، اما به دلیل مواجهه با آتشبارهای پدافند هوایی قبل از هرگونه اقدامی متواری شدند.^{۱۱} نیروی دریایی سپاه پاسداران نیز اعلام کرد در ساعت ۲۴ روزجاری، به دنبال اعلام وضعیت قرمز، موشکی که به طرف چاه‌های نفت در حرکت بود، با اختلاف صد متر از طرف ضلع غربی کشتی ایران صداقت عبور کرد که با هوشیاری و اقدام به موقع پدافند مستقر روی کشتی، موشک مذکور هدف قرار گرفته و منهدم شد.^{۱۲}

۶۰۰

در نتیجه گلوله‌باران یک مقر ارتش، شهر پیرانشهر و مرکز آموزشی این شهر، تعدادی از افراد نظامی و غیرنظامی شهید یا مجروح شدند و خساراتی نیز به بار آمد.

به گزارش سپاه پیرانشهر در ساعات اولیه صبح امروز، توپخانه ارتش رژیم بعث عراق اقدام به گلوله‌باران پیرانشهر کرد که در نتیجه آن ساختمان آموزش و پرورش تخریب و به پایگاه شهید غفاریان خساراتی وارد شد و ۲ نفر از رزمندگان نیز مجروح شدند.^{۱۳} همچنین در ساعت ۲۰، قرارگاه تیپ ۲ لشکر ۶۴^{۱۴} و در ساعت ۲۳ شهر پیرانشهر برای بار دوم هدف گلوله‌باران دشمن قرار گرفت. بر اثر این حملات یک زن در روستای قلعه‌تراش شهید، یک بسیجی و ۲۰ رزمنده مستقر در مدرسه شهید مقبلی و یک پرسنل نظامی ارتش مجروح، یک دستگاه آمبولانس سپاه منهدم، و ۲ باب مغازه در اطراف شهربانی و یک منزل مسکونی تخریب شد.^{۱۵}

۶۰۱

واحد اطلاعات قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص) در گزارشی جامع مراکز تولید و سیستم صادرات نفت کشور عراق و اولویت‌های عملیاتی علیه آنها را به اطلاع فرمانده قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص) رساند. به دنبال تجاوز پی‌درپی نیروی هوایی عراق به حریم ایران و بمباران تأسیسات زیربنایی و اقتصادی به‌ویژه تأسیسات نفتی، واحد اطلاعات ستاد قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص) با هدف مقابله

با راهبرد عراق اقدام به مطالعه، شناسایی و بررسی سیستم صدور نفت عراق و اولویت‌بندی عملیاتی علیه آنها کرد. در این گزارش هفت صفحه‌ای، به حوزه‌های عمده تأسیسات نفتی و گازی عراق در شمال و جنوب این کشور و نیز حوزه‌های متفرقه نفتی، درجه اهمیت، میزان تولید، خطوط اصلی اتصال نفت، خطوط لوله راهبردی مسیر صادرات و راه‌های جلوگیری از صدور و بهره‌برداری نفت اشاره شده است.^{۱۶} در بخشی از این گزارش آمده است: «با عطف توجه به اولویت‌های داده‌شده در مورد نقاط حیاتی و حساس کشور عراق گروه کار مقدماً بر روی سیستم نفتی آن کشور، بررسی‌هایی را در چند جلسه انجام و نتایج حاصله به اختصار به شرح زیر می‌باشد:

الف) جهت جلوگیری از بهره‌برداری و صدور نفت به ترکیه از میدان‌های نفتی شمال (منطقه کرکوک) لازم است دو واحد بهره‌برداری جدید و قدیم آن منهدم و برای خارج کردن امکان استفاده از میدان‌های نفتی جنوبی (منطقه نفتی جنوب) جهت صدور به کشور ترکیه و سوریه نیاز است که تلمبه‌خانه (PSI) از سرویس خارج گردد.

ب) به منظور قطع صدور نفت عراق از طریق کشور عربستان سعودی به بندر ینبع، انهدام تأسیسات تلمبه‌خانه زبیر در حال حاضر و در صورت بهره‌برداری از پروژه پمپاژ جدید در منطقه رمبله جنوبی که به همین منظور ساخته شده است انهدام آن در آینده توصیه می‌گردد.

پ) در صورت تحقق بند الف کلیه بهره‌برداری از میدان‌های نفتی کرکوک متوقف و در صورت تحقق بند الف و ب تمام امکانات صدور از کشور عراق سلب خواهد شد. ضمناً لازم به ذکر است که در نتیجه تحقق اهداف یادشده، هنوز کشور عراق قادر خواهد بود که با ناوگان زمینی، نفت منطقه جنوب را صادر نماید.^{۱۶}

۶۰۲

در پی تصویب تشکیل ستاد اجرایی خاتم، فرمانده کل سپاه پاسداران امروز، در نامه‌ای به فرمانده عالی جنگ ضمن اعلام اصول و خطوط کلی برنامه‌های تخصصی جنگ، پیشنهادهایی را در این زمینه مطرح کرد.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، در این نامه ابتدا با اشاره به برگزاری جلسات مشورتی با فرماندهان، مسئولان سپاه و سایر صاحب‌نظران و نیز یادآوری مصوبه فرمانده عالی

* گروه کار واحد اطلاعات قرارگاه خاتم‌الانبیاء (ص) سپاه، این گزارش را برای رئیس مجلس شورای اسلامی و واحد اطلاعات قرارگاه رمضان و تصویر آن را برای فرمانده کل سپاه ارسال کرد. همچنین سنجقی (رابط فرمانده کل سپاه با فرمانده عالی جنگ) به نقل از فرمانده کل سپاه در حاشیه نامه خطاب به محصولی (فرمانده تیپ ۶ پاسداران) نوشته است: در نامه‌ای به قرارگاه رمضان خبر دهید، کلیه اهدافی را که در برد توپخانه است به نیروی زمینی گزارش داده و فرمانده کل را در جریان کار قرار دهند.

جنگ حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی درباره تشکیل ستاد اجرایی خاتم و وظایف اجرایی آن، اصول و خطوط کلی برنامه‌های تخصصی جنگ را بدین شرح تبیین کرد:

(الف) ستاد اجرایی خاتم، ستاد تخصصی فرمانده جنگ است که کلیه فرامین فرمانده را اجرا می‌کند. فرماندهی جنگ دارای یک ستاد عالی (شورای مشورتی) متشکل از کلیه فرماندهان نیروهای سپاه و ارتش است که به‌عنوان یک ستاد مشورتی فرماندهی را در تصمیم‌گیری‌های مهم یاری می‌دهد.

(ب) کلیه برنامه‌ها به نظر و تأیید آن فرماندهی خواهد رسید.

(ج) تمامی مردم و مسئولان محترم کشور مسئله اول و حیاتی خود را دفاع مقدس تا سقوط صدام تلقی می‌کنند.

(د) برخورد این ستاد با دولت، برخورد مستقیم و ارتباط با ارتش از طریق ستاد عالی خاتم و با نیروی زمینی ارتش نیز از طریق قرارگاه مشترک قائم به‌صورت مشترک یا به امضای جناب‌عالی صورت می‌گیرد.

رضایی در ادامه، خطوط کلی برنامه‌ریزی تخصصی جنگ را چنین تشریح کرد: «با تصویب حضرت‌عالی ستاد اجرایی خاتم، درحقیقت مرکز برنامه‌ریزی تخصصی جنگ درجهت کاربرد ضروری و به‌موقع امکانات و نیروهای انسانی در جنگ است و اصول در نظر گرفته‌شده عبارت‌اند از:

اصل ۱. سرعت عمل: جنگ بایستی هرچه سریع‌تر با پیروزی کامل اسلام و بدون تردید خاتمه یابد؛ چراکه هرچه جنگ طولانی‌تر شود پیکر انقلاب اسلامی زخم‌آلودتر می‌شود. خسارات اقتصادی، نیروی انسانی و گذشت زمان برای ما ارزشمند است برای سرعت عمل در جنگ بایستی برنامه‌ریزی درجهت براندازی صدام و حزب بعث صورت گیرد. برنامه اصلی جنگ صرفاً مقاومت در مقابل صدام است.

اصل ۲. با توجه به استقلال سیاسی، اقتصادی کشور و نیز حملات دشمن به منابع اقتصادی باید جنگ ما یک جنگ ارزان باشد؛ چراکه در برنامه‌های جنگ ما به تانک و هواپیما و وسایل پیچیده دفاعی مرسوم در جهان و جنگ‌های جهان تکیه نشده است.

اصل ۳. مبنای اصلی برنامه بر نیروی انسانی مؤمن در قالب لشکرها و گردان‌های پیاده و امکانات داخلی کشور گذاشته شده است.»

فرمانده کل سپاه با تأکید بر شناخت عمیق از دشمن و امکانات بالقوه خودی و انگیزه کافی مردم در مسیر تحقق مقاصد و ایده‌های مقام رهبری و ستاد اجرایی خاتم و نیز براساس اصول ذکرشده، برنامه پیشنهادی را بدین شرح مطرح کرد:

(الف) توسعه توان رزمی تا پایان تابستان (مرحله اول) از ۱۸۰ گردان به ۵۰۰ گردان و تا پایان سال (مرحله دوم) به ۱۰۰۰ گردان، اجرای یک عملیات مانند فاو و بازپس گرفتن نقاط از دست‌رفته در مرحله اول و اجرای دو یا سه عملیات بزرگ در مرحله دوم و ان‌شاءالله سقوط احتمالی صدام تا پایان سال یا اوایل سال آینده.

ب) برنامه‌ریزی نیروی انسانی و آموزش‌های مورد لزوم صورت گرفته که در طرح نیروی انسانی تقدیم خواهد شد.

ج) طرح لجستیک و برنامه‌ریزی‌های آن و نحوه استفاده از امکانات داخل کشور (چه مردمی و چه دولتی) صورت گرفته که تقدیم خواهد شد.

د) برای اجرای این امر در مرحله اول به ۵۰۰ میلیون دلار ارز و ۱۰ میلیارد تومان نیازمندیم که در اختیار برادر رفیق دوست قرار گیرد و بدون هر نوع کانال و واسطه‌ای خرج شود و به صورت نوبه‌ای (روزانه یا هفتگی) نحوه دقیق هزینه‌کردن آن خدمت حضرت‌تعالی گزارش شود.

ه) برای اجرای برنامه‌ای مربوط به نیروی انسانی باید کلیه وزارتخانه‌ها، نهادهای انقلاب و سازمان‌ها چه در بعد گزینش نیروی انسانی و چه در بعد امکانات محل آموزش و نیز در بعد تبلیغات حداکثر همکاری روزانه را با ستاد به عمل آورند.

و) تمامی امکانات صنعتی کشور در خدمت این برنامه قرار گیرد.

ز) در به‌کارگیری امکانات ارتش، برادران ارتش با مدیریت خودشان مسئولیت بپذیرند یا به مدیریت مشترک در امر آموزش و مربی کمک کنند.^{۱۷}

۶۰۳

فرمانده کل سپاه پاسداران امروز، با پیشنهاد سیدعلی حسینی تاش رئیس ستاد نیروی زمینی سپاه، درباره خطوط کلی برنامه‌های نیروی زمینی سپاه با موضوع ارتقای برخی تیپ‌ها به لشکر، توسعه سازمانی تعدادی از یگان‌ها و طرح‌ریزی برای اجرای عملیات بزرگ و محدود موافقت کرد.

برنامه‌های پیشنهادی مسئول ستاد نیروی زمینی (که در تاریخ ۱۳۶۵/۲/۴، تهیه و تنظیم شده است) شامل مواردی بدین شرح است:

۱. سازمان تیپ‌های المهدی (عج)، سیدالشهدا^(ع)، قمر بنی‌هاشم^(ع)، امام رضا^(ع)، و قدس به لشکر تبدیل شود.
۲. استعداد سازمانی لشکرهای نیروی زمینی به ۱۱ گردان، شامل ۹ گردان پیاده، یک گردان زرهی مکانیزه و یک گردان ویژه (کماندویی) ارتقا یابد.
۳. سازمان تیپ‌های انصارالحسین^(ع)، ویژه شهدا، الغدیر و امام حسن^(ع) به لشکر منها با استعداد ۷ گردان ارتقا یابند.
۴. تیپ‌های پدافندی مسلم بن عقیل^(ع)، نبی اکرم^(ص)، بیت المقدس، انصارالرسول^(ص)، شهید بروجردی، ۵۷ ابوالفضل^(ع)، امیرالمؤمنین^(ع)، به تیپ‌های مانوری (هرکدام به استعداد ۵ گردان) تبدیل شوند.
۵. تبدیل ۲۱ گردان قائم در نظر گرفته شده به تیپ قائم با ۳ گردان و ۱۰ گردان جندالله به تیپ قائم با سه گردان.

۶. یگان‌ها و دسته‌های پشتیبان رزمی (مهندسی، توپخانه، ادوات و...) متناسب با استعداد پیاده در نظر گرفته شده در گردان‌های قائم ترسیم شوند.
۷. گردان‌های احتیاط در شرایط ویژه به صورت موقت (سه‌ماهه) به یگان‌های فوق‌الذکر به این استعداد واگذار شوند: به لشکر ۴ گردان، به لشکر منها ۳ گردان، به تیپ ۲ گردان، به تیپ قائم یک گردان. به نحوی که در نهایت استعداد سازمانی معادل ۲۷۶ گردان و استعداد احتیاط معادل ۱۰۷ گردان شود.
۸. پدافند ثابت از مناطق مرزی به استعداد حدود ۷۰ گردان (۴۰ درصد فعال) انجام پذیرد و استعدادی معادل ۲۵ گردان برای پدافند متحرک (۳۰ درصد فعال) اختصاص یابد.
۹. باید تلاش‌های جدی‌تری به منظور طرح‌ریزی و اجرای یک عملیات گسترده در حدود ۲۵۰ گردان در ماه و طرح‌ریزی و اجرای ۲ عملیات مهم به استعداد ۵۰ گردان در ماه و اجرای ۳۰ عملیات محدود به استعداد متوسط ۵ گردان در هفته انجام پذیرد.
- محسن رضایی فرمانده کل سپاه، امروز در پاسخ این نامه چنین ابلاغ کرد: «تا پایان تابستان با روش ارائه شده [برای ارتقاء] استعداد نیروی زمینی به ۵۰۰ گردان پدافندی و آفندی موافقت می‌شود»^{۱۸}

۶۰۴

واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) و بهداری لشکر ۷ ولی عصر^(عج) هریک در نامه‌هایی جداگانه به مقام مسئول در قرارگاه و لشکر درباره بهره‌برداری نیروهای ضدانقلاب از امکانات عشایر کوچ‌نشین و نیز ناکافی بودن آموزش ش.م.ر.* هشدار دادند. واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) پس از چند مورد تحقیق و جمع‌آوری اخبار از شهرهای مرزی تابع آذربایجان غربی درباره عشایر کوچ‌نشین، نتایج به دست آمده را به اطلاع فرمانده قرارگاه رساند. بنا بر اعلام این واحد «از آنجا که دامداران و کوچ‌نشینان با توجه به فرارسیدن نیمه دوم فصل بهار و اتمام بارندگی‌های شدید بهار، همراه خانواده‌های خود جهت بیلاق به مکان‌های مناسب‌تر برای دام‌های خود، به ارتفاعات نزدیک نوار مرزی ایران - عراق (خصوصاً در شهرهای پیرانشهر، ارومیه، اشکنویه، سردشت، تکاب و صائین‌دژ) رفته‌اند، اولاً این مسئله فرصت مناسبی را برای تغذیه ضدانقلاب از لحاظ مواد غذایی و کسب اطلاعات مفید از پایگاه‌ها یا مواضع استقرار رزمندگان ایجاد می‌کند، ثانیاً امکان قیدشده محل امنی جهت تردد یا استراحت ضدانقلابیون بعد از عملیات یا ایجاد درگیری می‌باشد.» این واحد تأکید کرد: «به منظور ناامن کردن این اماکن برای ضدانقلاب لازم است گروه‌های گشتی و بلدچی هر پایگاه مسیر تردد و استقرار کوچ‌نشینان را تحت نظر بگیرند و در صورت امکان اقدام به اجرای کمین علیه ضدانقلابیون نمایند»^{۱۹}

* ش.م.ر. مخفف سموم مخرب شیمیایی، میکربی و رادیواکتیو است.

بهداری لشکر ۷ ولی عصر (عج) نیز در گزارش به ستاد لشکر ضمن ابراز نگرانی از فشرده‌گی و ناکافی بودن دوره آموزش ش.م.ر نیروها، هشدار داد که این مسئله باعث افزایش آمار مصدومان شیمیایی خواهد شد و ضروری است که از اعزام کلیه نیروهای واحدهای پشتیبانی و گردان‌های رزمی که آموزش ندیده‌اند خودداری و قید شود حضور در جبهه منوط به شرکت فعال در کلاس‌های ش.م.ر است.^{۲۰}

۶۰۵

در مقابله رزمندگان با اقدامات ضدامنیتی عناصر ضدانقلاب که در قالب ایجاد درگیری، اجرای کمین و ترور در شهرهای مختلف شمال غرب کشور صورت پذیرفت، تعدادی از عناصر ضدانقلاب کشته و چند تن از رزمندگان شهید یا مجروح شدند. اقدام عناصر ضدانقلاب به تهدید جوانان برای خودداری از رفتن به سربازی، ترور ۲ فرد متعهد در رشت و همکاری عناصر ضدانقلاب با ارتش عراق به عنوان دیدبان در خوزستان از دیگر اخبار مهم مربوط به اقدامات ضدانقلاب در روز جاری است.

به گزارش شهربانی استان کردستان، چند نفر از عوامل سازمان کومه‌له در روستای تازه‌آباد از توابع سنندج به نیروهای خودی کمین زده که در نتیجه ۲ نفر از رزمندگان زخمی شدند.^{۲۱} در پاوه عناصر حزب دمکرات در منطقه دشر و ارتفاع کله‌قندی با اجرای کمین علیه گروه گشتی رزمندگان یک نفر را شهید و یک نفر را مجروح کردند.^{۲۲} در پیرانشهر نیز نیروهای ضربت ثارالله (ع) با پیشمرگان هیز قندیل لک چهار از حزب دمکرات در روستای گردبن از توابع این شهر درگیر شدند که ۲ نفر از ضدانقلابیون کشته و ۲ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند.^{۲۳} در نتیجه درگیری بین نیروهای گردان حضرت رسول (ص) با ضدانقلاب در روستای تازه‌آباد دویسه، یک رزمنده مجروح شد.^{۲۴}

امروز همچنین در شهرستان بانه، ۶۰ نفر از افراد حزب دمکرات مسلح به سلاح‌های سبک، ضمن مانور سیاسی - نظامی در روستاهای سی سارک، کانی‌مامر، سماقان، کرخه‌رستم و گرماب مردم روستاهای یادشده را جمع کرده و ضمن سخنانی جوانان این روستاها را تهدید کردند که حق رفتن به سربازی ندارند. همچنین از مردم خواستند به‌طور هماهنگ از تخلیه روستاهایی که تحت نظر دولت است، خودداری کنند و یادآور شدند در این صورت چته‌های حزب از مردم پشتیبانی خواهند کرد.^{۲۵}

در همین حال، گزارش‌های رسیده حاکی است عده‌ای از افراد وابسته به حزب التحریر خوزستان که ساکن العماره عراق هستند، در خطوط مقدم جبهه به‌عنوان دیدبان به نفع ارتش عراق فعالیت می‌کنند.^{۲۶}

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از رشت، در ۴۸ ساعت اخیر، یک کشاورز و یک عضو گروه مقاومت بسیج، که هر دو از نیروهای حزب‌اللهی شهر آستانه اشرفیه بودند هدف سوء قصد منافقین قرار گرفتند. در این حمله فرد کشاورز شهید و فرد دیگر مجروح شد.^{۲۷*}

۶۰۶

هم‌زمان با اعزام نیروهای رزمی، فنی و تخصصی داوطلب از شهرهای مختلف کشور به مناطق جنگی و ارسال کمک و هدایای مردمی به جبهه‌های نبرد، معاون اجرایی نخست‌وزیر اهدای کمک‌های نقدی مردم در پشتیبانی از جنگ را عامل مؤثری در افزایش قدرت دولت برای کمک به جبهه‌های جنگ و امر بازسازی و نوسازی مناطق جنگی برشمرد.

در پی اعزام نیروهای داوطلب مردمی به جبهه‌ها صبح امروز، گروه کثیری از نیروهای داوطلب رزمی - تخصصی از گنبدکاووس، گراش، داراب فارس، بردسیر، استان گیلان، بخش‌های هرسین و کرند غرب، اصفهان،^{۲۸} یاسوج، رشت و گروهی از اعضای اتحادیه تاکسی‌رانی مشهد، عازم جبهه‌های نبرد شدند. هم‌زمان با اعزام نیروها، دانش‌آموزان ۱۱ روستای ماهدشت، پرسنل شرکت سهامی داروپخش و کارکنان تعاونی کشتار مرغ باختران مبلغ ۵۴۴ هزار ریال به جبهه اهدا کردند.^{۲۹} میرزاده معاون اجرایی نخست‌وزیر، در نشست خبری امروز، با تشکر از آحاد مردم جامعه برای کمک به حساب ۲۲۲ نخست‌وزیری^{**} خاطر نشان کرد که ظرف مدت ۵ سال، مبلغ ۷۰,۹۰۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال صرف فعالیت‌های عمرانی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و تبلیغاتی مناطق جنگی به‌خصوص مناطق محروم و استان‌هایی که به‌طور مستقیم با جنگ درگیر هستند، شده است. همچنین از این رقم ۵۴,۸۱۹,۰۰۰,۰۰۰ ریال به وزارتخانه‌ها، ارگان‌های دولتی و نهادهای انقلابی در خدمت جنگ، ۱۰,۲۶۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال و ۵,۸۱۷,۰۰۰,۰۰۰ ریال به ستادهای پشتیبانی و بازسازی جنگ وزارتخانه‌ها و نهادهای انقلابی در اختیار استانداری‌ها، شهرداری‌ها، فرمانداری‌ها و بخش‌داری‌های مناطق جنگی قرار گرفته است.^{۳۰}

۶۰۷

نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان، ضمن گزارش استفاده عراق از سلاح شیمیایی در منطقه مهران، درخواست کرد که یک تیم کارشناسی برای بازدید از مناطق آلوده به ایران سفر کند.

* نام شهید در سند علی مرادی پور و نام فرد مجروح رجب‌علی سرافراز ذکر شده است. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از اسفندماه گذشته تاکنون، هر ماه ۲ الی ۳ نفر در رشت به‌دست منافقین ترور شده‌اند. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۵/۳/۷، ص ۱۹]

** این حساب به ابتکار محمدعلی رجایی رئیس جمهوری شهید ایران، پایه‌گذاری شد و هزینه‌های آن زیر نظر مستقیم میرحسین موسوی صرف تقویت امور پشتیبانی در جنگ، بازسازی و نوسازی مناطق جنگ‌زده و مهاجرین جنگ تحمیلی می‌شد.

در پی استفاده ارتش عراق از تسلیحات ممنوعه شیمیایی در جبهه عمومی مهران در سوم خردادماه جاری، سعید رجایی خراسانی نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد، در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان نوشت: «بنا به اطلاع دولت متبوعم احتراماً به اطلاع جناب عالی می‌رسانم که در ساعات ۶:۳۰ قبل از ظهر (به وقت محلی) مورخ ۲۴ می ۱۹۸۶ (۳ خرداد ۱۳۶۵)، رژیم جنایتکار عراق به تسلیحات شیمیایی در مناطق گوگان و امیرآباد در حومه مهران متوسل شده است. در اثر این جنایات عراق، بنا به گزارش‌ها ۵۰ تن تاکنون مجروح و در بیمارستان بستری شدند. پروتکل ۱۹۲۵ ژنو که جهت نظارت در جنگ طرح‌ریزی شده، دائماً از سوی رژیم عراق و بدون هیچ‌گونه واکنش مؤثر و قابل ملاحظه از سوی مجامع بین‌المللی نقض شده است. یک بار دیگر لازم است که از جناب عالی درخواست نمایم که تیم کارشناسان شیمیایی را جهت بازدید از مناطق آلوده اعزام نمایید تا گزارشی را در مورد این نقض آشکار پروتکل ۱۹۲۵ از سوی رژیم عراق تهیه نمایند. به امید اینکه ارگان‌های مربوطه در سازمان ملل به مسئولیت‌های خود به‌نحو احسن عمل نمایند.»^{۳۱*}

۶۰۸

امروز، خبرنگاران خارجی در بیمارستان لبافی‌نژاد تهران با مجروحان بمباران شیمیایی عراق که در جبهه مهران مصدوم شده بودند، دیدار کردند. به گفته خبرگزاری رویتر مجروحان ایرانی گفتند در اوایل هفته گذشته (شنبه و یکشنبه)، بر اثر بمب‌هایی که هواپیماهای عراقی در جبهه مهران فروریختند، مجروح شده‌اند.^{**} محمدرضا جعفر پاسدار ۴۴ ساله به خبرنگاران گفت که با وجود داشتن لباس ضدسلاح شیمیایی مجروح شده است. رویتر در ادامه افزود: «در گذشته، دولت عراق ادعاهای ایران مبنی بر استفاده از سلاح‌های شیمیایی علیه نیروهای ایرانی را رد کرده بود، در حالی که پزشکان بیمارستان‌های اروپایی جراحات مجروحان ایرانی را ناشی از گازهای سمی اعلام کرده‌اند که عمدتاً از ناحیه چشم مجروح شده‌اند.» رویتر با یادآوری این نکته که در ۲۱ مارس ۱۹۸۶ (۱۳۶۵/۱/۱)، شورای امنیت سازمان ملل متحد در بیانیه‌ای دولت عراق را به علت استفاده از این سلاح‌ها محکوم و این عمل را مخالف قرارداد ۱۹۲۵ ژنو اعلام کرد، افزوده است: «دولت ایران همچنین رژیم عراق را در تاریخ ۲۱ آوریل برابر با اول اردیبهشت، متهم به استفاده از سلاح شیمیایی در بندر فاو و

* این نامه که در تاریخ ۲۷ می ۱۹۸۶ (۶ خرداد ۱۳۶۵) از طرف نمایندگی دائم ایران در سازمان ملل برای دبیرکل ارسال شد، با شماره S/18104 در دبیرخانه شورای امنیت سازمان ملل به‌عنوان سند ثبت شده است.

** در جریان استفاده عراق از سلاح‌های شیمیایی در روزهای سوم و چهارم خردادماه سال جاری در جبهه مهران تعدادی از رزمندگان شهید و بیش از ۳۰۰ تن مجروح شدند.

مجروح نمودن گروهی از نیروهای خود کرده است.»^{۳۲} خبرنگار رادیو بی بی سی نیز در گزارشی در همین زمینه از قول یک پزشک ایرانی گفت: در این جنگ از انواع سلاح‌های شیمیایی از جمله گاز خردل و گاز اعصاب استفاده شده است.^{۳۳}

۶۰۹

وزیر آموزش و پرورش جزئیات آموزش نظامی دانش‌آموزان را اعلام کرد. به گفته اکرمی وزیر آموزش و پرورش، از اول مهرماه سال تحصیلی ۱۳۶۶ - ۱۳۶۵، طبق برنامه‌ای تنظیم شده دانش‌آموزان پسر سال دوم راهنمایی درسی را تحت عنوان آموزش نظامی در دو قسمت تئوری و عملی فرا خواهند گرفت و برای دختران دانش‌آموز فعلاً آموزش‌های دفاعی در نظر گرفته شده است که در سال آینده، با نظارت مربیان امور تربیتی اجرا خواهد شد. همچنین زرهانی معاونت امور پرورشی و تربیتی، اظهار کرد: چنانچه کشور به بنیه دفاعی بیشتری احتیاج داشته باشد این هماهنگی وجود دارد که تعداد بیشتری از دانش‌آموزان زیر پوشش این طرح آموزشی قرار گیرند. وی افزود: دانش‌آموزان زیر پوشش این طرح، دوره‌هایی را نیز در پادگان‌های نظامی سپری خواهند کرد. علاوه بر این تعدادی از مربیان امور تربیتی و عده‌ای از معلمان حرفه‌وفن دوره راهنمایی و سایر معلمان واجد شرایط به عنوان معلمان آموزش نظامی در این طرح به کار گرفته خواهند شد. بدین ترتیب پیش‌بینی می‌شود بیش از یک میلیون دانش‌آموز پسر در سال تحصیلی آینده در این طرح زیر پوشش آموزش نظامی قرار گیرند.^{۳۴}

۶۱۰

نماینده دائمی عراق در سازمان ملل متحد در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان، ایران را به بمباران مناطق مسکونی و احتمال از سرگیری حمله به شهرهای عراق متهم کرد. عصمت کتانی نماینده دائمی عراق در سازمان ملل متحد، در این نامه که امروز تحویل دبیرکل سازمان مذکور شد، آورده است: «بنا به اطلاع دولت متبوعم، احتراماً بازگشت به نامه‌های متعدد خود خطاب به جناب‌عالی، از ۷ مارس ۱۹۸۶ که در آن نامه‌ها توجه جناب‌عالی را به مدارک متقن مبنی بر آماده‌شدن رژیم ایران جهت شروع حملات به شهرهای عراق، جلب نمودم (خصوصاً اسناد S/18084 و S/17904) فرصت را غنیمت شمرده و به اطلاع می‌رسانم که در تاریخ ۲۵ مارس ۱۹۸۶ (۵ فروردین ۱۳۶۵) در ساعت ۱:۵۵ بعدازظهر (به وقت محلی)، هواپیماهای ایران مرزهای بین‌المللی را نقض کرده و به مناطق مسکونی استان سلیمانیه حمله هوایی نمودند. بر اثر این حملات ۱۲ غیرنظامی کشته شدند و به ۲ خودروی غیرنظامی خسارت وارد گشت. به علاوه، نیروهای متجاوز ایران با استفاده از توپخانه دوربرد، حومه شهر خانقین و مناطق اطراف شهر خرما و بیاره را گلوله‌باران کردند.

عراق مایل است توجه جناب‌عالی را به دورویی رژیم ایران جلب نماید، درحالی که به مناطق مسکونی عراق حمله می‌کند، مبادرت به شکایت کرده و مدعی می‌شود که به اهداف غیرنظامی ایران حمله شده است. یک بار دیگر بر هشپاری این سازمان نسبت به طرح‌های مخفی رژیم ایران و جنایاتی که مرتکب می‌شود، تأکید می‌نمایم.^{۳۵*}

۶۱۱

در ادامه سیاست‌های جانب‌دارانه کویت از عراق در طول دوران پنج‌سال جنگ عراق با ایران و حمایت‌های لجستیکی و مالی این کشور از رژیم بعث عراق، عراق همچنان از بنادر کویت برای ورود کالاهای اساسی و نیز تجهیزات نظامی استفاده می‌کند.

ژاندارمری جمهوری اسلامی امروز، اعلام کرد: «کشور عراق با موافقت دولت کویت اقدامات امنیتی خاصی برای حفاظت از اسکله احمدی به عمل آورد و تردد کشتی‌ها و لنج‌های تأیید نشده در اطراف اسکله را ممنوع اعلام کرد. ضمن آنکه دو فروند کشتی حامل سلاح و مهمات به اسکله مذکور وارد شده، ولی تاکنون به علل نامعلومی تخلیه نشده است.»^{۳۶**} این منع در ادامه افزوده است که از اوایل اردیبهشت‌ماه تعداد ۴ فروند کشتی بزرگ حامل برنج و خواربار در اسکله بندر شیخ کویت پهلو گرفتند و مشغول تخلیه می‌باشند. کالاهای پس از تخلیه به وسیله تریلرها مستقیماً از اسکله مزبور به عراق حمل می‌شود.^{۳۷}

۶۱۲

درحالی که تحلیل‌گران عرب به تلاش‌های حسین شاه اردن، درخصوص نزدیکی عراق با سوریه و ایجاد شکاف بین ایران و سوریه بسیار خوش‌بین هستند، دیپلمات‌های غربی درباره به نتیجه رسیدن آن ابراز تردید می‌کنند.

تلاش‌های حسین شاه اردن که مدتی است بخشی از سیاست و فعالیت‌های راهبردی کشورش را معطوف به آشتی دادن سران دو کشور عراق و سوریه کرده و همچنین سفرهای متعدد وی در همین ارتباط به پایتخت دو کشور، همچنان مورد توجه محافل سیاسی و رسانه‌ای قرار دارد. رسانه‌های اردنی بسیار خوش‌بینانه تلاش‌های پادشاه این کشور را ستوده و آن را امکانی به منظور دستیابی به یک همبستگی ملی در جبهه‌ای وسیع‌تر برای رویارویی با دشمن تفسیر کردند.^{۳۸} روزنامه‌های کویتی نیز از موفقیت شاه حسین درخصوص توافق سران دو کشور عراق و سوریه برای ملاقات با یکدیگر خبر دادند. روزنامه‌السیاسه در این باره خاطر نشان کرده است که این ملاقات احتمالاً بعد از عید فطر (دو هفته دیگر)،

* این نامه به شماره S/18104 در تاریخ ۲۷ می ۱۹۸۶ به دبیرخانه شورای امنیت سازمان ملل متحد ارسال و به عنوان سند در سازمان مذکور به ثبت رسیده است.

** با آغاز جنگ تحمیلی، رژیم عراق به دلیل امکان‌پذیر نبودن بهره‌برداری از اسکله‌های بندر فاو - که مدخل ورودی به خلیج فارس است - همواره با مشکلات جدی برای ورود کالاهای مورد نیاز خود روبه‌رو بود.

در امان برگزار خواهد شد.^{۳۹} رسانه‌های اماراتی هم اقدام شاه‌حسین را گامی مثبت و سازنده دانسته و آن را موجب همبستگی مجدد اعراب به‌ویژه پایان‌دادن به اختلافات عراق و سوریه و ساف از یک‌سو و حمایت‌نکردن سوریه از ایران در جنگ با عراق از سوی دیگر تفسیر کردند.^{۴۰} برخی تحلیل‌گران غربی نیز معتقدند سوریه قصد دارد در قالب این تلاش‌ها، انتقادات کشورهای عرب همسایه خود را در رابطه با حمایت از ایران در جنگ خلیج فارس خنثی کند.^{۴۱} در عین حال دیپلمات‌های غربی در امان نسبت به امکان موفقیت شاه‌حسین در برقراری آشتی بین بغداد و دمشق اظهار تردید کرده‌اند و معتقدند انتظار نمی‌رود سوریه به حمایت از ایران پایان دهد چون شمار زیاد شیعیان طرف‌دار ایران در لبنان تأثیر منفی در سیاست‌های سوریه در قبال لبنان خواهد داشت.^{۴۲}

۶۱۳

رهبر جبهه ملی در پیامی به کنگره ملیون ایران در اروپا، ضمن تکذیب شایعه انحلال جبهه ملی، این تشکیلات را فاقد انسجام دانست.

کریم سنجابی (وزیر امور خارجه دولت موقت و رهبر جبهه ملی) که مدتی است در خارج از کشور زندگی می‌کند به‌تازگی پس از یک سکوت طولانی، پیامی به مناسبت هفتمین جلسه کنگره ملیون ایران در اروپا ارسال کرد که در نشریه *ایران آزاد* درج شده است.

وی در این پیام با اذعان به پراکندگی و خیانت در میان ایرانیان فراری، از وفاداری کسانی که به نهضت ملی پایبند بودند تشکر کرده و خطاب به آنها اظهار داشته است: «در روزگاری که ... هزاران هم‌وطن آزاده و مهاجر در سرزمین‌های خارجی به‌جای آنکه وحدت کلمه و اتفاق عمل برای نجات کشور و ملت خویش داشته باشند، گرفتار تفرقه و تشتت و خودخواهی و برتری‌طلبی و احیاناً خیانتکاری هستند، غیرت و فداکاری شما جوانانی که بر صراط مستقیم نهضت ملی ایران پایدار مانده‌اید، واقعاً شایسته تحسین و سپاسگزاری است. ...»

در ادامه این پیام در مورد منحل‌نشدن جبهه ملی آمده است: جبهه ملی ایران به علل جریاناتی که حکم فرماست در این زمان فاقد تشکیلات مرکزی و فعالیت رسمی است، ولی برخلاف آنچه بعضی عناصر غیروارد انتشار داده‌اند جبهه ملی منحل نشده و احدی حق انحلال آن را که مظهر خواسته‌های پایدار مردم ایران است، ندارد.^{۴۳}

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۵/۳/۶

۱. سند شماره ۱۵۱۰۸۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه ناحیه ۱ به اطلاعات قرارگاه رمضان، ۱۳۶۵/۳/۶ و - سند شماره ۴۹۵۴۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان به خبرگزاری
۲. سند شماره ۱۳۴۲۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۵/۳/۶.

۲۱. سند شماره ۳۴۰۰۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۳/۸.
۲۲. سند شماره ۲۷۴۸۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران پاره به فرماندهی سپاه دوم شمال (نیروی زمینی سپاه)، ۱۳۶۵/۳/۸.
۲۳. سند شماره ۳۶۱۸۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه پیرانشهر به واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع)، ۱۳۶۵/۳/۶.
۲۴. سند شماره ۳۶۱۹۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۵/۳/۶.
۲۵. سند شماره ۲۳۷۸۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی پانه به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۳/۱۱.
۲۶. سند شماره ۱۴۷۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ژاجا به وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۳/۶.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۵/۳/۸، ص ۱۹، رشت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۳/۷.
۲۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۳/۷، ص ۴.
۲۹. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۳/۷، ص ۱۰.
۳۰. همان، ص ۲.
۳۱. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل متحد، ترجمه: محمدعلی خرمی، جلد پنجم، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۷۸، ص ۱۸۰.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۵/۳/۸، ص ۲۳، تهران - خبرگزاری رویت، ۱۳۶۵/۳/۷.
۳۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۳/۸، ص ۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۵/۳/۷.
۳۴. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۳/۶، ص ۲.
۳۵. جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل متحد، پیشین، ص ۱۸۰.
۳۶. سند شماره ۱۴۰۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ژاجا به وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۳/۶.
۳۷. سند شماره ۱۴۰۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ژاجا به وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۳/۶.
۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۵/۳/۷، ص ۲۱، خبرگزاری رویت به نقل از روزنامه الرأی العام، ۱۳۶۵/۳/۶.
۳۹. همان، ص ۲۲، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از روزنامه السیاسه، ۱۳۶۵/۳/۶.
۴۰. همان، ص ۳۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از مطبوعات امارات، ۱۳۶۵/۳/۶.
۴۱. همان، ص ۲۳، لندن - خبرگزاری کویت به نقل از روزنامه فاینشال تایمز، ۱۳۶۵/۳/۶.
۴۲. همان، ص ۱۷، امان - خبرگزاری رویت، ۱۳۶۵/۳/۶.
۴۳. دفتر نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویادها و تحلیل، شماره ۹۶، ۱۳۶۵/۳/۶، صص ۳۲ و ۳۳.
۳. سند شماره ۳۱۰۷۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات لشکر ۴۱ ثارالله^(ع) به اط - ن ق ن ۲، ۱۳۶۵/۳/۶.
۴. سند شماره ۱۴۱۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای واحد اطلاعات قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص)، شماره ۱۵، ۱۳۶۵/۳/۶، ص ۹.
۵. سند شماره ۷۵۷۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه پاسداران به فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، ۱۳۶۵/۳/۶.
۶. سند شماره ۱۴۰۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ژاجا به وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۳/۶.
۷. سند شماره ۱۴۱۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۹.
۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۳/۷، ص ۲.
۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۳/۷، ص ۳، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۵/۳/۶.
۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۵/۳/۷، ص ۶، منامه - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۵/۳/۶.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۵/۳/۸، ص ۳، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۳/۷.
۱۲. سند شماره ۱۳۳۹۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی نیروی دریایی سپاه پاسداران به دفتر فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۵/۳/۲۵.
۱۳. سند شماره ۳۶۱۸۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع)، ۱۳۶۵/۳/۶.
۱۴. سند شماره ۳۶۱۹۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی از قرارگاه عملیاتی شمال غرب، شماره ۶۹، ۱۳۶۵/۳/۷، ص ۲.
۱۵. سند شماره ۳۹۱۱۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه دوم نیروی زمینی سپاه به فرمانده قرارگاه‌ها و یگان‌های تحت امر، ۱۳۶۵/۳/۱۵، ص ۳.
۱۶. سند شماره ۴۴۸۸۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۵/۳/۶.
۱۷. سند شماره ۸۶۸۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه به حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی، ۱۳۶۵/۳/۶.
۱۸. سند شماره ۴۴۸۸۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رئیس ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۵/۳/۶.
۱۹. سند شماره ۳۶۱۸۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع)، ۱۳۶۵/۳/۶.
۲۰. سند شماره ۲۵۸۹۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از بهداری لشکر ۷ ولی عصر^(عج) (گروهان ش.م.ر) به ستاد لشکر ۷، ۱۳۶۵/۳/۶.